

ICOMOS
SWEDEN

International Council on
Monuments and Sites

Conseil International
des Monuments et des Sites

Laponia. Rapadeltat, Skierffe till höger i bilden. Foto: Jan Norrman - 1994-08-10

NYHETSBREV

maj 2005

www.icomos.se

INNEHÅLL

ICOMOS 40 år, inbjudan till seminarium 18 maj	2
Ordförande har ordet	3
Resestipendiater	3
Rapport från årsmötesseminariet Kulturarvet lever farligt	4
Årsmötesprotokoll 2005	7
Inbjudan till Ridderholmsdagen den 21 maj	9
Anslagstavlan kort&gott	11

ICOMOS SWEDEN

INTERNATIONAL COUNCIL ON MONUMENTS AND SITES
CONSEIL INTERNATIONAL DES MONUMENTS ET DES SITES

ICOMOS 40 ÅR 2005

**Detta uppmärksammar vi med ett seminarium den
18 maj kl 18.00-20.00 i Stora sessionssalen
Riksantikvarieämbetet, Storgatan 41**

ICOMOS igår – idag - imorgon

ICOMOS bildades i Sverige 1966. Vad har hänt och gjorts sedan dess?
Varför bildades ICOMOS? Hur började organisationen arbeta i Sverige?

De som bäst kan belysa nämnda frågeställningar är de f.d.
riksantikvarierna och tillika ICOMOS-presidenterna

**ROLAND PÅLSSON,
MARGARETHA BIÖRNSTAD**

BIRGITTA HOBERG berättar om idag

Ett unikt möte och samtal med dem som har varit ledande i ICOMOS
under större delen av de fyrtio åren.

MARIE KLINGSPOR ROTSTEIN ställer frågan, vad förväntas av ICOMOS
imorgon?

Vi hoppas på en givande diskussion med utgångspunkt från det som varit
och det som komma skall.

Efter avslutade diskussioner minglar vi en stund och skålar för 40-åringen.

VÄLKOMNA !!

Anmälan sker till Katriina Kallin 08- 5191 8082 eller katriina.kallin@raa.

ORDFÖRANDE HAR ORDET

Jag är hedrad och smickrad av det förtroende som visats min person genom valet till ny ordförande i svenska ICOMOS. Med spänning och glädje har jag börjat arbeta med mina nya uppgifter och jag ser fram emot det fortsatta arbetet. Det inte är en person som ensam får en organisation att fungera. Till det krävs många insatser av olika slag. Om många gör mindre arbetsinsatser kan allt fungera utmärkt. ICOMOS skall vara aktivt. Först och främst på hemmaplan, men även ute i världen. För att vi ska lyckas med det behöver styrelsen även Din medverkan!

Vad är det nu vi skall ägna oss åt den närmaste tiden framöver?

Jag hoppas att vi ska finna samstämmighet och inspiration till svar på denna fråga den 18 maj. Vi firar då ICOMOS 40 år med ett diskussionsseminarium om ICOMOS i Sverige, tiden fram till idag. Roland Pålsson och Margaretha Biörnstad, båda riksantikvarier och ICOMOS-presidenter under längre perioder, kommer då att berätta om sina erfarenheter och minnen från respektive period. Säkerligen blir det mycket intressant och lärorikt! Birgitta Hoberg kommer att delge oss information om ICOMOS verksamhet under de senaste åren. Avslutningsvis kommer vi att diskutera idéer och möjligheter inför framtiden. Var med då!

Brandseminariet som hölls i samband med årsmötet var mycket lyckat. Kerstin Westerlund hade arrangerat ett program med utmärkta framföranden. Deltagarna var mycket nöjda. Tack Kerstin för en givande seminariedag!

Avslutningsvis vill jag tacka Birgitta Hoberg för tiden som president. Under de senaste fem åren har jag suttit med i styrelsen och det har varit en glädje att samarbeta med Birgitta. Alltid snabb att få saker gjorda, kunnig, välinformerad och lättsam vid kontakt. Tack för Dina år på posten! Jag är glad att Du finns kvar i styrelsen ett år till.

Marie Klingspor Rotstein

RESESTIPENDIER TILL GENERALASSEMBLÉN I XI´AN

Styrelsen har glädjen att meddela att följande personer erhåller utlysta resebidrag:

Thomas Adlercreutz
Britt-Marie Hammarskiöld
Marita Jonsson

**Vi har alla en skyldighet att ta olika hot mot våra historiska miljöer på allvar.
Rapport från årsmötesseminariet; KULTURARVET LEVER FARLIGT**
Kerstin Westerlund

Seminariet hade underrubriken "Hot och möjligheter - det går att minska riskerna". Syftet med seminariet var att öka medvetenheten om de verkliga och stora risker som våra kulturbyggnader lever med och skapa bryggor mellan olika yrkesgrupper som på olika sätt kan påverka hur stora riskerna i verkligheten är. Seminariet besöktes av ett drygt 40 tal personer. Där var antikvarier, arkitekter, fastighetsförvaltare, brandfolk och representanter för försäkringsbranchen. Seminariet inriktades mest mot brand

Thomas Erenmalm inledde med att ge en helhetsbild av problematiken. Han utgick från bl a de nordiska Riksantikvarieämbetenas gemensamma arbete med brandfrågor som resulterat i publikationen "Can we learn from heritage lost in fire". Byggnadsarbete och annat hantverksarbete är byggnadens absolut mest riskfyllda period i livet. Han beskrev hur lätt det är att inte tänka sig för och just när sådant pågår koppla bort branddetektorerna t ex. Han poängterade vikten av att det finns brandskyddsansvarig, personalutbildning, kontaktlista, byggnadsdokumentation, insatsplaner, försäkring, skyddsutrustning osv. Han poängterade också nödvändigheten av ordentlig riskanalys, behov av tekniskt och organisatoriskt skydd och naturligtvis nödvändigheten av att hitta för byggnaden skonsamma lösningar.

Erik Egart som inom Räddningsverket engagerat sig mycket i hur åstadkomma adekvat skydd av kulturbyggnader beskrev svensk lagstiftning som idag lägger ett stort ansvar på den enskilde fastighetsägaren. Faktum är att insikten om detta inte är stor. De flesta tror att följer man bara lagstiftningen så är byggnaderna tillräckligt skyddade. Men så är ju inte fallet. Lagstiftningen syftar ju först och främst till att rädda människoliv inte att rädda historiska byggnader som ju ofta dessutom har sämre brandmotstånd än andra byggnader. Den nya lagen innebär dock en skärpning. Den lägger tex på fastighetsägaren att ha en skriftlig redogörelse för att systematiskt brandskyddsarbete bedrivs och hur detta bedrivs. Denna skall lämnas in till kommunerna. Ett arbete som Erik gör är att verka för att det historiska värdet kommer med i brandkårens register så att brandmännen vet när en utryckning gäller värdefull historisk bebyggelse. Ett sorgligt konstaterande är att attentatsrisken mot historiska byggnader särskilt då mer prominenta sådana, är mångfaldigt högre än för byggnader i allmänhet.

Monica Ekwall från St Eriks försäkring AB berättade om Stockholms stads arbete med såväl det förebyggande arbetet som med att hitta adekvata försäkringslösningar så att rekonstruktion skall bli möjlig om olyckan är framme. Hon betonade vikten av att verkligen tänka igenom och kalkylera kostnaderna för ev rekonstruktion för sådana fastigheter där det är tänkbart att det blir aktuellt att rekonstruera eller att återuppföra med alldeles speciell standard. Det är ju så att bara vetskapen om värdena men i synnerhet diskussionerna om försäkringsvillkoren inkl bolagets krav på skydd direkt ökar medvetenheten om behovet av skydd hos de som skall betala. För statliga byggnader och andra som inte är försäkrade på detta sätt är det viktigt att samma typ av resonemang förs och motsvarande underlag tas fram.

Per Rohlén från Statens fastighetsverk beskrev med målande bilder vad som verkligen händer när det brinner och om de enorma skador som ofta blir följden också när man kan tycka att en del blir kvar. Vid biblioteksbranden i Weimar kommer det att ta årtal att till enorma kostnader återställa det som räddas kan av boksamlingen. Invändiga väggpaneler tex kommer att kunna återställas. Per pekade på att för att göra detta måste väggpaneler plockas isär och torkas separat. Han betonade vikten av avskiljande brandväggar. Han betonade vikten av insatser direkt efter branden för att ta hand om värdefulla föremål, stämpa upp bjälklag för att förhindra ras osv. Den viktiga poängen är att allt sådant arbete måste vara väl organiserat på förhand. Alla inblandade måste veta vad som skall göras om en brand uppstår, vilka experter som skall kallas in, vilka är de värdefullaste föremålen som skall ut först osv. Han poänterade också vikten av bra riskanalys som underlag för beslut och genomförande av skyddsåtgärder.

Olle Norrby från brandgruppen AB beskrev hur man med tekniska lösningar kan skydda viktiga historiska monument. Många av våra historiska byggnader ligger ju avsides och den tid som det tar för brandkåren att komma fram är för lång för att rädda byggnaderna om brand uppstår. Även en skogsbrand en bra bit ifrån en byggnad är ett allvarligt hot särskilt om byggnaden har ett brännbart tak. Han beskrev planerat skydd av taket på Läckö slott och många praktiska sätt att smyga in installationer på ett både funktionellt och varsamt sätt. Kontentan är att med teknik går det att uppehålla en brand så att brandkåren hinner komma och på så sätt rädda en byggnad.

Einar Karlsen från Riksantikvarien i Norge gav en internationell utblick. Han berättade att man ser det som fullständigt självklart att t ex deras stavkyrkor skyddas med sprinkler. Man lägger sedan många år mycket energi på att utveckla systemen. I en stad som Rörås är det i första hand den yttre miljön som skyddas. Det innebär att man satsat allra mest på att hindra spridning av brand mellan husen, t ex arbetar man med brandavskiljande väggar, sprinkler på fasader och vindar. Den stora kylan på vintern gör att man varit tvungen att hitta på speciallösningar med tanke på detta.

Rolf Karlsson på Statens fastighetsverk hade satt ihop ett material med exempel på insatsplan från Drottningholms slott. För hans räkning berättade jag om vad en sådan bör innehålla. Insatsplanen är till för att underlätta för brandkåren att göra en snabb och effektiv insats. Det handlar om sådant som att kunna förbereda sig på förhand och under färden till branden, var finna nycklar, hur bäst röra sig i byggnaden, vilka speciella omständigheter kan påverka insatserna. I hans fall innehåller insatsplanen också, vad som är mest lika viktigt, vad som skall göras av vem på plats innan brandkåren anlant, vem som har ansvar att larma, hur personal och ev besökare skall föras i säkerhet, vad som kan göras för att skydda byggnaden och vad som skall föras i säkerhet och vart. Det är oerhört viktigt att det finns en dokumenterad och av alla känd planering för detta.

Kerstin Alexandersson från Riksantikvarie drog slutsatser från sitt arbete tillsammans med Räddningsverket med att producera boken kyrkan brinner. Den är fortfarande högst aktuell och är tillämplig på de flesta byggnadstyper. Hon betonade problemet med anlagda bränder särskilt när det gäller de mest värdefulla byggnaderna. Ordentlig utomhusbelysning är ett sätt att försvara denna typ av attentat. Att på detta sätt och genom ordentlig låsning är också viktigt som brandförebyggande åtgärd. Elfel orsakar ofta pyrande bränder som kan stoppas i tid bara det finns fungerande brandlarm. Ett tragiskt exempel på icke fungerande brandlarm är branden i Katarina kyrka. Mänsklig faktor, brinnande ljus och dåliga elapparater står också för många bränder. Kersti beskrev också bra förebilder när det gäller skyltning och olika tekniska skyddsåtgärder.

Erland Montgomery och Jonas Bohlin från AIX arkitektkontor beskrev sitt arbete med dokumentation av Drottningholms slott. Avsikten är att göra dokumentationen så precis att det kan gå att göra en mycket högklassig rekonstruktion om någon del skulle bli förstörd. Tanken är ju också att materialet skall bli användbart i fastighetsförvaltning framöver. Både traditionell CAD och mer avancerad IT används. För att få fram ritningar av väggar golv osv används orthofoto. Resultatet blir "vanliga" ritningar. Metoden innebär att man kommer överens om fixpunkter på foton och dessa foton processas digitalt till en exakt ritning. Alla detaljer presenteras i det skick som de nu befinner sig. Denna metoden gav enligt fastighetsverkets utvärdering för ändamålet optimal kvalitet och ekonomi. Det kan konstateras att dokumentation kostar pengar och att det är oerhört viktigt att noga analysera behovet innan man sätter igång så att man som beställare kan styra tekniken och inte vice versa som ofta händer.

Slutligen beskrev Margareta Gavatin Riksantikvarieämbetets ideologiska förhållningssätt till rekonstruktion. Det är ju så att när något brunnit ner så är naturligtvis grunden för det kulturhistoriska värdet försvunnet. Södra Råda kyrka var ett exempel där trots detta Riksantikvarieämbetet förordat rekonstruktion. Margareta betonade att det aldrig går att utfärda en allmänt giltig rekommendation. Rent generellt måste aspekter som byggnadens betydelse för människor och omgivande samhälle få påverka, likaså självklart om det är en del av en byggnad, anläggning eller stadsdel som betyder mycket för helhetsupplevelsen eller om byggnaden är uppbyggd med en speciell teknik som man önskar skall kunna studeras även i fortsättningen. Självklart är det också betydelsefullt om byggnaden är dokumenterad på ett sätt så att den går att återställa. Långt fler byggnader än vi tror är så bristfälligt dokumenterade att de inte går att återställa korrekt.

Mitt bidrag var att som moderator sätta fingret på kritiska punkter, sådana frågor som ofta orsakar split mellan olika yrkesföreträdare. Jag refererar ofta till det internationella projektet COST 17 "Heritage Lost in Fire" som inspirerat många av oss inblandade i seminariet till fortsatt utveckling när det gäller att allt bättre skydda vårt historiska arv mot brand. Att konstatera är bara att alla inblandade yrkesgrupper har ansvar och möjlighet att påverka skyddet av våra byggnader och att de flesta inte är medvetna vare om detta sitt ansvar eller om de stora riskerna.

Kerstin Westerlund
ICOMOS Sveriges styrelse

ICOMOS SWEDEN

INTERNATIONAL COUNCIL ON MONUMENTS AND SITES CONSEIL INTERNATIONAL DES MONUMENTS ET DES SITES

ÅRSMÖTE FÖR SVENSKA NATIONALKOMMITTÉN AV ICOMOS 8 Mars 2005

*Annual General Meeting of ICOMOS SWEDEN 8 March 2005
with English summaries*

18 av föreningens medlemmar var närvarande, se närvarolista. *18 members were present.*

Birgitta Hoberg hälsade mötesdeltagarna välkomna och förklarade årsmötet öppnat.

1. Kallelseförfarandet godkändes. Kallelse hade sänts ut i nyhetsbrevet i december 2004 och förnyad kallelse samt årsmöteshandlingar i nyhetsbrevet i februari 2005.
2. Birgitta Hoberg valdes till ordförande för mötet och Nils Ahlberg till sekreterare.
3. Till att jämte ordföranden justera protokollet utsågs Britt-Marie Hammarskiöld.
4. Årsredogörelsen för år 2004 godkändes. Biläggs protokollet.

The Annual Report for the year 2004 was approved.

5. Presenterades den ekonomiska redovisningen och revisionsberättelsen för det gångna verksamhetsåret. Den ekonomiska redovisningen för år 2004 godkändes och styrelsen beviljades ansvarsfrihet för verksamhetsåret.

The Financial Report for 2004 and the Report of the Auditors were adopted.

6. Budget för verksamhetsåret 2005 fastställdes i enlighet med förslag som skickats ut i nyhetsbrevet. Biläggs protokollet.

The budget for 2005 was adopted.

7. Beslutades att höja årsavgiften för år 2006 till 4 000 kronor för institutionsmedlem och 450 kronor för enskild medlem.
8. Fyllnadsval till styrelsen för år 2005. Birgitta Hoberg hade begärt att få avgå som ordförande och till ny ordförande valdes Marie Klingspor Rotstein. Som ny övrig ledamot i Marie Klingspor Rotsteins ställe valdes Birgitta Hoberg.

Bi-election for the Executive for the year 2005. Birgitta Hoberg had requested to resign as president, and as new president, Marie Klingspor Rotstein was elected. As member of the Executive, replacing Marie Klingspor Rotstein, Birgitta Hoberg was elected.

Birgitta Hoberg tackade för de gångna åren. Hon har varit aktiv i ICOMOS sedan 1996 både nationellt och internationellt och ordförande sedan 1997. Marie Klingspor Rotstein tackade för förtroendet och redogjorde för sina tankar om det fortsatta ICOMOS-arbetet. Valberedningens ordförande Jerk Alton tackade å föreningens vägnar Birgitta Hoberg för alla hennes insatser för föreningen och hälsade Marie Klingspor Rotstein välkommen som ny ordförande.

9. Delegerades till styrelsen att utse ny kontaktperson för ICOMOS International Committee on Archaeological Heritage Management och Underwater Archaeology. Fortifikationsverket erbjöd sig att medverka med sin expertis i den nya internationella kommitté för befästningsfrågor som är under bildande.

The appointment of new liaison officers for ICOMOS International Committee on Archaeological Heritage Management and Underwater Archaeology was delegated to the Executive. The National Fortifications Administration offered to participate with its expertise in the new International Committee on Military Heritage and Fortifications.

10. Listan på röstberättigade medlemmar vid generalassemblén fastställdes. Styrelsen har dock rätt att, när det står klart vilka som ska åka på assemblén, justera listan så att den innehåller de faktiska resenärerna. Biläggs protokollet.

The list of members entitled to vote at the General Assembly was adopted. The Executive, however, has the right to adjust the list, when it is known who will go to the Assembly, to include the members actually participating.

11. Inga motioner fanns att behandla.

12. Övriga frågor.

Det förslag till tillägg till stadgarnas § 3 som skickats ut i nyhetsbrevet godkändes enhälligt. Som en sista mening i paragrafen har därmed lagts till: ”Styrelsen kan med omedelbar verkan utesluta medlem som aktivt motverkar ICOMOS ändamål.”

The proposed amendment to Article 3 of the Statutes was adopted unanimously. The sentence added at the end of the Article is: “The Executive may, with immediate effect, exclude a member who actively counteracts the Aims of ICOMOS.”

13. Förklarades årsmötesförhandlingarna avslutade.

Vid protokollet

Nils Ahlberg

Justeras

Birgitta Hoberg

Britt-Marie Hammarskiöld

Välkommen till RIDDARHOLMSDAGEN den 21 maj 2005

Statens fastighetsverk inbjuder dig till en historisk dag på Riddarholmen lördagen den 21 maj 2005 kl 10.00 – 16.00.

I maj 2004 arrangerade vi på Statens fastighetsverk "Hemliga rum" på 28 platser runt hela landet. Över 50 000 entusiastiska besökare kom och fick ta del av vår spännande historia och vårt rika kulturarv. Hemliga rum var ett engångsevenemang men eftersom gensvaret var så stort har vi nu ambitionen att fortsätta levandegöra vår gemensamma historia. Ett steg i den ambitionen är att årligen genomföra en Riddarholmsdag där vi visar en byggnad varje gång och återskapar det historiska århundrade som byggnaden representerar.

Den 21 maj arrangerar vi Riddarholmsdagen för första gången. Vi ställer tillbaka klockan till sekelskiftet 1800/1900 under en dag. Riddarholmen kommer att sjuda av liv med marknadsstånd, positivhalare, dansbana och guidade turer, både till fots och med häst o vagn. Under dagen öppnar vi Gamla Riksarkivet, den unika institutionsbyggnad från 1800-talets slut som nu varsamt håller på att renoveras. Riddarholmskyrkan öppnar också portarna och bjuder på guidade turer i den historiska kyrkomiljön.

Medarrangörer är Kungliga hovstaterna som håller öppet i Riddarholmskyrkan samt Gamla Stan Sällskapet som bistår med personal i Riddarholmskyrkans klosterrummet. Dessutom fyller Kungliga slottets musikkår Riddarholmen med musik under dagen.

*Ett mindre inträde till byggnaderna tas, 20 kr/vuxen, barn under 16 år gratis.
Alla i tidsenlig klädsel från förra sekelskiftet kommer dock in gratis!
Gamla Riksarkivet har stått tomt i många år och har därför begränsad tillgänglighet för funktionshindrade.*

Varmt välkomna med släkt, vänner och bekanta!

Med vänlig hälsning

Lena Myrelid Knöös
Fastighetsförvaltare

Program för Riddarholmsdagen 21 maj 2005

- 10.00 Öppnande av Riddarholmsdagen, byggnaderna och marknaden öppnar.
- 10.15 - 11.15 Vad gömmer sig under Riddarholmskyrkans golv – kungligt och annat folk
Béatrice Glase berättar och visar.
- 10.15 - 11.15 Johan Haage guidar synskadade i Riddarholmskyrkan.
- 11.30 – 12.15 Visning av Klosterrummet, Birger Jarls torg 7
Christina Andersson sjunger och berättar.
- 13.45 – 14.05 Konsert på Birger Jarls torg.
Armens Musikkår under ledning av Regementstrumslagare Roger Bejefalk.
- 15.00 – 16.00 Konsert i Riddarholmskyrkan.
Slottskvartetten (Margaretha Ljunggren, Eva Larsson-Myrsten, Sven-Erik Alexandersson och Lars Blohm), Kjell Svantes (trumpet), Ann-Sofie Nylund med Grantomtarnen, Slava Golikov (gitarr) och Christina Andersson.
- 16.00 Byggnaderna stängs.

Båtturer

Ångbåt trafikerar Norra Riddarholmskajen – Stadshuset under dagen.

Riddarholmskyrkan

Guidade visningar ges kl 11.00, 12.00, 13.00 och 14.00 av Johan Haage, Marie-Louise Karjer och Anna Gyllencretuz.

Gamla Riksarkivet

Gamla Riksarkivet är öppet hela dagen. Besök i byggnaden sker på egen risk då byggnaden är svårtillgänglig. I gamla portvaktarbostaden på nedre botten visas ett bildspel över byggnaden.

Ett mindre inträde till byggnaderna tas, 20 kr/vuxen, barn under 16 år gratis.
Alla i tidsenlig klädsel från förra sekelskiftet kommer dock in gratis!

ANSLAGSTAVLAN

kort&gott

Kanske har Du synpunkter på någonting som kan ge underlag för en debatt i vårt Nyhetsbrev?

Alla är välkomna att skicka in bidrag till **kort&gott**. Små notiser om det som kan ha intresse för Nyhetsbrevets läsare.

Styrelsen arbetar med en ansökan att nominera Ove Hidemark till årets Gazzolapris

?

?

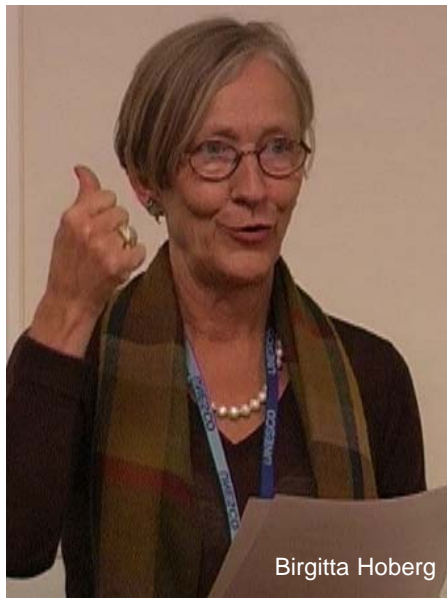
ROS

RI

Kanske en ICOMOS-medlem utmärkt sig på ett extraordinärt sätt i något sammanhang?
Något annat trevligt att förmedla?

Informera gärna kollegor om någonting dåligt som inträffat/sagts och är värt att uppmärksammas.

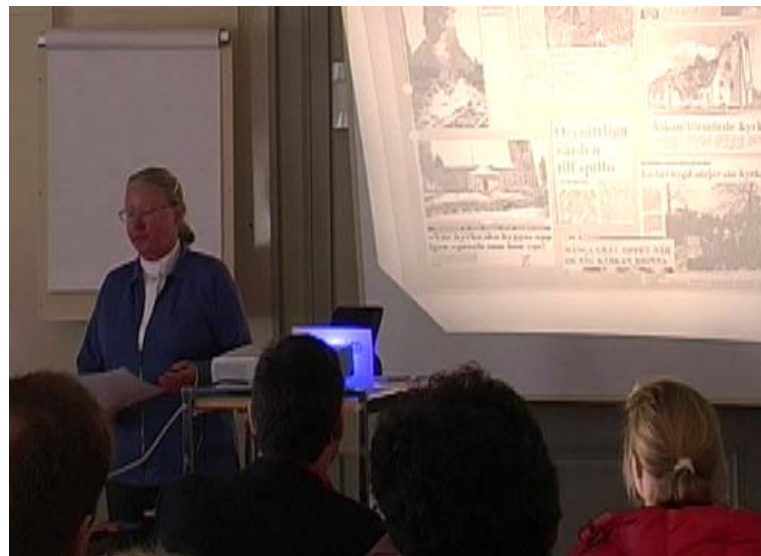
Skicka in bidrag till redaktör
Maria.Wikman@icomos.se

Birgitta Hoberg

Tack Birgitta för åren som president i ICOMOS !!

Årsmötesseminariet 2005

Gemensam buffé under takåsarna